

SENTÈNCIA de 22 d'abril de 2004

Contracte verbal de distribució en exclusiva: resolució per voluntat unilateral d'una de les arts i els seus requisits.- Temporalitat dels vincles contractuals.
- Bona fe contractual.- Enriquiment injust: requisits.
- Congruència

Reunida la Sala Civil del M.I. Tribunal Superior de Justícia d'Andorra, sota la presidència del M I. Sr. Jean Louis VUILLEMIN, i els magistrats M.I. Sr. Antoni BRUGUERA MANTÉ i M.I. Sr. Joan Manel ABRIL CAMPOY, ha adoptat la resolució següent:

ANTECEDENTS DE FET

I.- La representació processal de la mercantil PRIMAR, S.A. va formular demanda, per escrit de data 18-9-1997, envers la mercantil SOGRAPE VINHOS DE PORTUGAL, S.A., en virtut de la qual sol·licitava que es condemnés a aquesta darrera, atesa la resolució unilateral del contracte de distribució en exclusiva, pels danys i perjudicis produïts en la quantitat de 10.673.000 ptes, amb més els interessos legals i la totalitat de les costes processals.

La part defenent, a través de la seva representació processal, va presentar escrit d'oposició a la demanda de data 15-10-1998, segons el qual demanava la desestimació de la demanda i la imposició a la part agent de les costes processals.

II.- L'Honorable Tribunal de Batlles va dictar sentència de data 16-9-2003, essent la seva part dispositiva la que segueix: "DECIDEIX Que ha de desestimar i desestima en tots els seus termes la demanda en reclamació de quantitat presentada per PRIMAR, S.A. contra SOGRAPE VINHOS DE PORTUGAL, S.A. el dia 18 de setembre de 1997, fent imposició de la totalitat de les costes processals a la part actora, inclosos els honoraris d'advocat i de procurador".

III.- La part agent va interposar recurs d'apel·lació contra la resolució judicial dictada per l'Honorable Tribunal de Batlles i així, en data 2-12-2003,

va presentar llur escrit de conclusions en virtut del qual sol·licitava la revocació de la sentència i que s'estimés la demanda interposada per la part agent, de conformitat amb els arguments continguts en el seu escrit. Per el contrari, la part apel·lada en el seu escrit de contesta a les conclusions, de data 13-1-2004, va demanar la confirmació de la sentència i la imposició a la part recurrent de les costes processals.

Ha actuat com a magistrat ponent el M.I. Sr. Joan Manel ABRIL CAMPOY.

FONAMENTS DE DRET

I.- El recurs d'apel·lació que formula la part agent s'estructura d'acord amb els següents motius d'apel·lació o greuges. En primer terme, estima que la sentència dictada no és adequada al considerar la denúncia del contracte conforme a la bona fe i a la lleialtat contractual, tota vegada que s'ha provat la mala fe de la defenent durant el termini de preavis, com ho evidencia la demora no habitual de més de tres setmanes en el subministre de mercaderia o exigir un crèdit documental irrevocable. Afegeix que l'oferta de recompra de l'estoc no era beneficiosa per l'agent, sinó que li comportava pèrdues econòmiques (marge industrial). En segon terme, sustenta que la denúncia d'un contracte mercantil, com el del cas que ens ocupa, esdevé productora per si mateixa de danys i perjudicis que cal indemnitzar. En tercer terme, quant a la negativa de la sentència respecte de l'enriquiment injust, entén el recurrent que segons la pericial del Sr. Delgado s'ha provat el perjudici econòmic ocasionat, el qual integra la pèrdua de clientela, la infrautilització del personal, la pèrdua de representació i distribució d'una marca coneguda de vins portuguesos i l'atemptat a la bona imatge de distribuïdor de PRIMAR, S.A.

II.- L'anàlisi dels primers de motius d'apel·lació resta circumscrita a la determinació de si la denúncia o resolució unilateral de la relació contractual que lligava a les parts litigants s'ha d'entendre conforme a les regles de la bona fe i de la lleialtat contractual o, per el contrari, com estima la part apel·lant, mereix ésser considerada com una ruptura de mala fe o abusiva, el que generaria dret a obtenir una indemnització pels perjudicis patits.

Si s'examina la prova practicada a les actuacions s'extreu que el contracte verbal de distribució en exclusiva que vinculava a les parts litigants, i que tenia per objecte begudes alcohòliques, fou denunciat per la

mercantil portuguesa defenent per carta de 19-3-1996, amb la concessió d'un termini de preavis de 6 mesos i l'opció de recompra de l'estoc existent. S'ha de posar en relleu que el termini de preavis conferit, sis mesos, es revela com a adequat per què la mercantil agent pogués reestructurar la seva activitat, contemplar i tractar les conseqüències que la finalització d'una relació contractual que es perllongava des de l'any 1982 li podia ocasionar. Així mateix, de la prova testifical del Sr. A. Angles (foli 174 al dors) i de la diligència de 15-1-1999 resta acreditat que a la fi del mes de juny de 1996 es va rebre una comanda important, com s'acredita amb la documental que es troba als folis 182 i ss, on consta com a data de rebuda el dia 1 de juliol de 1996. Per altra part, el fet que la part defenent, contra el que havia estat pràcticament habitual, exigís un crèdit documental irrevocable no es pot considerar com una actuació contrària a la bona fe o a la lleialtat contractual, sinó que, precisament, en atenció a la propera finalització de la relació contractual de tracte successiu, esdevenia adequat que, si així ho entenia la mercantil defenent, exigís garanties del cobrament de les darreres mercaderies que lliurava, tota vegada que la relació que havia vinculat a les parts des de l'any 1982 s'extingia. I, en darrer terme, s'ha d'assenyalar que l'oferta de la recompra de l'estoc era senzillament una oferta que es feia a la part agent i, que, per consegüent, la podia acceptar o refusar, al marge que es tracta d'una operació habitual en el sentit de permetre, atesa l'extinció de la relació, que s'aboni l'estoc restant quan finalitza la relació de tracte successiu, essent aquesta la interpretació que ha de merèixer la comunicació efectuada a l'agent, d'acord per altra part amb els usos habituals del comerç, sense que es pugui tampoc reputar aquesta concessió com un acte contrari a les regles i principis que han de presidir les relacions contractals, no solament perquè com ja s'ha dit era una oferta que es podia refusar, sinó perquè la possibilitat de recompra de l'estoc li permetia retirar la mercaderia de la subministradora sense que li ocasionés pèrdues econòmiques.

III.- En segon terme, aquesta Sala tampoc pot convenir amb la tesi que defensa la part apel·lant, segons la qual la resolució unilateral del contracte que vincula a les parts genera per si sola dret a l'obtenció d'una indemnització de danys i perjudicis. En efecte, en l'ordenament jurídic andorrà, en consonància amb el refús a la vinculació perpètua de les parts contractants ja des del dret romà, s'admet que en els contractes de tracte successiu i de durada indefinida, puguin ésser extingits a través de la voluntat unilateral. Aquesta facultat de resolució, coneguda amb el nom de denúncia, s'estableix per

adequar-se a un dels principis que travessa el dret contractual i la dinàmica patrimonial, com és la inviabilitat de les vinculacions de les parts de forma indefinida o perpètua. I, atesa aquesta característica, pròpia del dret contractual andorrà, ja posada de manifest per la sentència del Tribunal Superior de la Mitra de 13 d'abril de 1993, que en un supòsit similar al que ara ens ocupa (un contracte de distribució en exclusiva) estableix de la ruptura de la relació contractual era possible i que la indemnització apareixia quan el trencament del vincle contractual es produïa per la brutalitat de la ruptura de les relacions comercials. I a la mateixa conclusió arriba la sentència del Tribunal Superior de Justícia d'Andorra de 25 de maig de 1994, en relació a un contracte d'arrendament indefinit, va assenyalar també que, segons el dret romà, el contracte indefinit esdevé denunciabile per qualsevol de les parts, sense necessitat d'adquirir causa que ho justifiqui (ad nutum). Per últim, la STSJA de 13-4-2000 analitza una hipòtesi de trencament de les relacions comercials on s'aprecia, a diferència del cas que ara ens ocupa, la culpa de qui resol i, en aquest sentit, es qualifica la ruptura com a indeguda.

En definitiva, si la resolució unilateral de la relació contractual establerta entre les parts, s'efectua d'acord amb els principis de la bona fe i de la lleialtat contractual, que integren el contingut de la relació contractual, s'ha de considerar que la resolució esdevé vàlida i eficaç i que la mateixa no dóna lloc a l'obtenció d'una indemnització de danys i perjudicis fonamentada en l'extinció de la relació. I, traslladades aquestes consideracions al cas present, s'ha de convenir amb el jutge a quo que la resolució de la relació contractual de distribució amb un preavís de sis mesos es pot considerar com a ajustada a la bona fe, tota vegada que el termini es pot qualificar com a raonable i no permet, en cap cas, qualificar la resolució com abusiva.

I encara més. Afegeix el recurrent que al seu criteri el trencament d'una relació de tracte successiu per una de les parts hauria de generar en tot cas el dret a l'obtenció dels danys i perjudicis. Simplement, al respecte, per apurar totes les qüestions subjectes a l'anàlisi d'aquest Tribunal, cal indicar, en primer terme, que l'ordenament jurídic andorrà vigent no abona la solució proposada per la part recurrent i que, en tot cas, l'adopció pels contractes de distribució d'una resposta diferent mereixeria la corresponent actuació legislativa en el sentit indicat i és obvi que en aquest supòsit no s'ha produït. I, en segon terme, pel que es refereix a les solucions d'altres ordenaments jurídics, convé indicar que en l'ordenament espanyol la solució esdevé la mateixa.

Així, es diferencia des de la Llei que regula el contracte d'agència de l'any 1992 (Llei 12/1992, de 27 de maig) entre aquest contracte, que pot originar, en supòsits de resolució unilateral, el dret a obtenir una indemnització que inclogui diferents partides, entre les quals es troba la clientela, i el contracte de distribució, on la jurisprudència del Tribunal Suprem, en absència de regulació legal del contracte, ha establert que la resolució unilateral esdevé perfectament possible i que no genera dret a indemnitzar si s'efectua amb un termini de preavís raonable i acomodat al a bona fe (vegeu per totes la recent STS de 16-12-2003).

Per consegüent, aquest greuge o motiu d'apel·lació ha de ser rebutjat i confirmada també en aquest extrem la resolució d'instància.

IV.- I, en darrer terme, s'escau analitzar els motius de l'apel·lant que s'orienten a fonamentar el dret a obtenir una indemnització en la tesi de l'enriquiment injust. Respecte a aquest darrer motiu o greuge en el qual es fonamenta el recurs són dos els arguments que motiven el seu refús. El primer consisteix, a diferència del que opina la sentència d'instància, i així ho reproduïx de nou en el seu escrit de conclusions la part recurrent, el fet que la introducció d'una pretensió d'indemnització que es fonamenta en la noció d'enriquiment injust constitueix una petició que integra una modificació de l'objecte i de la causa petendi del procés, per la qual cosa s'hauria d'haver plantejat en els escrits rectors d'al·legacions; en aquest cas, en la demanda. En canvi, la part agent empra l'escrit de rèplica, que s'ha de limitar a aclarir, modificar o ampliar algun extrem contingut en la demanda, però sempre amb el límit que no és possible alterar l'objecte i la causa petendi, atès que conforme a aquests s'ha contestat a la demanda i s'ha plantejat la litis, per justificat la seva pretensió d'indemnització fonamentada en la noció d'enriquiment injust i, a judici d'aquesta Sala, aquesta actuació esdevé processalment incorrecte i donaria lloc a que l'esmentada pretensió no hagués hagut d'ésser analitzada. I, en segon lloc, i atès que el jutge a quo analitza la concurrència o no de l'enriquiment injust, existeix una altra fonamentació que impedeix el triomf de la petició sustentada en l'enriquiment injust. En aquest sentit, convé confirmar el refús d'aquesta petició de la part agent, i ara recurrent, però amb una fonamentació jurídica diferent a l'emprada per l'òrgan judicial d'instància; ço que és perfectament possible dins de l'àmbit de la congruència i del principi iura novit curia, sempre que el Tribunal no alteri ni l'objecte ni la causa petendi quan aplica una fonamentació jurídica diversa a

l'emprada pel jutge a quo ("da mihi factum et dabo tibi ius).

En efecte, l'enriquiment injust necessita per ésser acollit que concorrin els següents pressupòsits o requisits. En aquest ordre d'idees, cal que es produeixi un increment patrimonial d'una persona, que pot ésser un augment patrimonial o bé una manca de disminució del mateix i el correlatiu empobriment patrimonial d'una altra; que existeixi una relació o nexa causal entre l'empobriment i l'enriquiment i que no existeixi causa que motivi l'empobriment patrimonial produït. La institució de l'enriquiment injust que troba el seu origen en las "condictiones" del dret romà i, fonamentalment, en la *condictio sine causa* no esdevé d'aplicació en aquests cas, tota vegada que no concorren els requisits necessaris per a la seva procedència. En efecte, en el cas que ara s'analitza s'ha de concloure que sí existeix una causa, entesa com a negoci que justifica l'atribució patrimonial, que dóna lloc a l'empobriment i correlatiu enriquiment. I aquesta causa patrimonial no és altra que l'existència d'un contracte de distribució al qual una de les parts, a l'empara de la facultat que l'ordenament jurídic li concedeix, ha posat fi mitjançant la seva denúncia. Per consegüent, és aquesta causa o justificació la que impedeix l'aplicació de la institució de l'enriquiment injust, al no concórrer l'absència de causa de l'atribució patrimonial en el cas que s'estudia. I, encara més. Resulta també que l'enriquiment esdevé un institut que persegueix en un sistema causal que totes les atribucions patrimonials estiguin justificades i d'aquí que quan s'ha produït un augment patrimonial i el correlatiu empobriment, sense que respongui a cap fonament o motivació, l'ordenament arbitri aquest expedient per a permetre l'anivellament patrimonial. En canvi, aquest remei no procedirà quan existeixi una previsió de l'ordenament que exigeixi a les parts tolerar els possibles perjudicis que es deriven del trencament d'una relació de tracte successiu, com s'esdevé aquí, on les previsions de l'ordenament jurídic andorrà, a l'igual que les d'altres sistemes jurídics de l'entorn, admeten el trencament unilateral dels contractes de durada indefinida, efectuats amb un preavís raonable i acomodat a les regles de la bona fe, sense poder exigir cap indemnització derivada d'una extinció adequada a les exigències abans expressades.

V.- Les consideracions abans exposades justifiquen el rebuig del recurs d'apel·lació, la qual cosa origina la imposició a la part recurrent de les costes processals d'aquesta instància (Codi 7,51,5).

Vistos la legislació vigent i els Usos i Costums aplicables al present cas,

La Sala Civil del M.I. Tribunal Superior de Justícia d'Andorra,

DECIDEIX

DESESTIMEM el recurs d'apel·lació formulat per la representació processal de PRIMAR, S.A contra la sentència, de data 16-9-2003, dictada per l'Honorable Tribunal de Batlles en el procediment ordinari núm. 219-2/96, i confirmem íntegrament la seva part dispositiva, amb imposició a la part recurrent de les costes d'aquesta alçada.

Així per aquesta nostra resolució, de la qual en serà tramés testimoni a l'Hble. President de la Batllia, per al seu coneixement i als efectes escaients, definitivament jutjant, ho pronunciem, manem i signem.-